

Authentiek Walvisvaardershuisje open voor publiek

Bedsteden, eeuwenoude tegeltjes, de balein van een walvis, een spekkeur en fraai beschilderde deurpanelen. Wie de woning aan de Herenstraat 49 in Den Hoorn betreedt, waant zich zo in de tijd van de walvisvaarders. Ook het interieur is authentiek. Vanaf begin 18e eeuw woonden op dit adres meerdere generaties walvisvaarders. Publiek kan vanaf eind april meegenieten van de geschiedenis van dit huis en haar bewoners.

Lange tijd werd gedacht dat het om een Loodsmanhuisje ging, maar recent onderzoek wees uit dat de woning aan de Herenstraat 49 onderdak heeft geboden aan twee generaties walvisvaarders. Het huis is sinds 1962 eigendom van de familie Bendien uit Laren die het jarenlang gebruikte als tweede woning. Annetje Capitain-Bendien uit Blaricum, die er sinds haar jeugd vele vakanties doorbracht, heeft het sinds vorig jaar volledig in eigendom. Enkele jaren geleden opende zij tijdens Open Monumentendag de deuren voor het publiek. De Texelse Wilma Eelman was één van de vele enthousiaste bezoekers. "Het was voor mij luilekkerland", zo omschrijft zij haar eerste kennismaking met het huisje. "Het interieur zag er nog zo authentiek uit, daar word je nieuwsgierig van." Ook Maarten 't Hart en Ineke Vonk-Uitgeest waren benieuwd geworden naar de historie van het Hoornder huisje. Gezamenlijk gingen zij op speurtocht naar de bewoningsgeschiedenis van het pand dat nog opvallend veel mooie en goedbevaarde sporen uit vroeger tijden herbergt. De drie huizen Herenstraat 49, 51 en 53 staan bij veel mensen bekend als de loodshuisjes aan de Knoppenbuurt. De drie onderzoekers ontdekten echter dat Herenstraat 49 vanaf begin 18e eeuw nooit bewoond is geweest door een loods en dus ook niet in het rijtje van loodshuisjes thuishoort.

Bedsteden en schilderijen

"Het is niet bekend hoe oud het huis precies is, maar we denken dat het oorspronkelijke deel direct aan de Herenstraat eind 16e eeuw is gebouwd", zegt Wilma Eelman,

die zich verdiepte in de bouwgeschiedenis. "Proberen de bouwhistorie van een pand te achterhalen is puzzelen. Dat betekent in hoeken en gaten kijken, je soms in onmogelijke bochten wringen, gewapend met een zaklamp onder bedsteden kruipen en speuren naar afgesplinterde verf en andere rareiteiten. Soms levert dat informatie op, zoals in dit geval", schrijft ze in het blad van de Historische Vereniging. In de loop der jaren werd het pand verschillende keren uitgebreid en verbouwd, maar het interieur bleef grotendeels intact. Meest bijzonder is de bedstedenwand in zowel de voor- als achterkamer. Verder heeft het huis een bijzonder mooie schouw en een enorme hoeveelheid eeuwenoude Harlinger tegeltjes in de gang, de achterkamer en de keuken. De vloer in de gang loopt schuin af naar beneden en het middenpaneel van de voorkamerdeur heeft prachtige oude schilderijen. Geldgebrek van bewoners in de eerste helft van de 20e eeuw is volgens de amateur-historicus een belangrijke reden voor de authentieke staat van de woning. "Er was eenvoudigweg geen geld om grote verbouwingen te laten doen. En daarnaast is de familie Bendien er al die jaren heel zorgvuldig mee omgegaan, zij hebben dit huisje gekoesterd." De laatste Texelse bewoonster was Neeltje Boon. Na het overlijden van haar moeder in 1937 woonde Neeltje tot 1958 alleen op Herenstraat 49. In dat laatste jaar is zij op 76-jarige leeftijd vertrokken naar een verzorgingshuis in Castricum. In deze periode werd de gemeente Texel eigenaar van het pand en werd het vervolgens verkocht aan de familie Bendien.

Walvisvaarders

Volgens de drie Texelse onderzoekers was het pand tot de huidige eigenaar altijd in eigendom van en bewoond door Hoornders. "De familie Daalder voerde wel de boventoon. Ruim 140 jaar waren ze eigenaar en een groot gedeelte van die periode ook bewoners geweest. Herenstraat 49 kende een verscheidenheid aan bewoners: van zeelieden, walvisvaarders, broodbakkers, veehouders tot fabrikant." Aan de hand van archiefmateriaal, opmetingstekeningen, foto's, overleveringen en een schilderij ontdekten

Wilma Eelman, Maarten 't Hart en Ineke Vonk steeds meer over de geschiedenis van het Walvisvaarderhuisje. "In het Noord-Hollands Archief in Haarlem hebben we veel informatie gevonden. Alle notariële akten die ooit geschreven zijn op Texel zijn bewaard gebleven." Ineke Vonk-Uitgeest verdiepte zich vooral in het leven van de walvisvaarders. In het magazine van de Historische Vereniging schreven zij eerder hun bevindingen in een drietal artikelen. Over de vroegere bewoners staat o.a. het volgende: "In januari 1729 kocht de doopsgezinde commandeur ter walvisvaart Klaas Jacobsz Daalder het huis aan de Herenstraat voor 930 gulden en betaalde dit contant. Klaas was toen rond de dertig jaar oud en al een paar jaar commandeur, hoogste bevelhebber, op een walvisvaarder. In het jaar voor de aankoop was hij in maart met het schip 'de Vogel Phenix' naar Straat Davis (bwesten Groenland) vertrokken om walvissen te vangen. En ze hadden geluk, ze vingen 8 walvissen. Op 21 juli kwamen ze met deze vangst alweer aan op de Rede van Texel. En dat was uitzonderlijk vroeg. In de regel kwamen de Straat Davisvaarders eind augustus/begin september weer terug. Met deze vangst heeft Klaas Daalder goed verdiend. Een commandeur kreeg naast het handgeld van 125 gulden, 25 gulden per gevangen walvis en 20 tot 30 stuivers (afhankelijk van de rederij) per opgeleverd vat of quarteel traan. De 8 walvissen brachten dus sowieso 325 gulden + de opbrengst van het in dit geval onbekend aantal vaten traan. Er zijn meerdere voorbeelden van commandeurs die een goed vangstseizoen hebben gehad en dan in het jaar erna hun geld investeren in een huis, land of obligaties. Klaas Daalder is met deze vangst en met de aankoop van het huis daar een voorbeeld van."

Rondleiding en lezing

De openstelling van het karakteristieke huisje tijdens Open Monumentendagen was een enorm succes. Eigenaar Annetje Capitain wilde meer geïnteresseerden de kans geven het huisje te kennen bewonderen. Om die reden werd vorig jaar oktober de Stichting 't Walvisvaarders Huisje opgericht. Het doel van deze stichting is het huis

op regelmatige basis voor publiek open te stellen en de geschiedenis van het huis en de bewoners verder in kaart te brengen. De stichting zet zich ook in om het huisje in de huidige staat te conserveren.

Openstelling en lezingen

Wilma: "Vanaf 28 april heeft Texel er een museum bij. Op maandagmiddagen van 14.00 tot 17.00 kan het huis bezichtigd worden. Dan worden rondleidingen verzorgd door enkele enthousiaste vrijwilligers uit Den Hoorn, die ontzettend meelevend met dit huis." Daarnaast worden lezingen gehouden, bijvoorbeeld over historie en walvisvaart. Ook toepasselijke gebruiksvoorwerpen uit oude tijden zijn te zien, mede ter beschikking gesteld door de Oudheidskamer en het Kaap Skil. "Het huis is volledig ingericht met voorwerpen uit de 18e en 19e eeuw. Het lijkt net of de bewoners er zo uit weggegaan zijn." Lezingen over de walvisvaart worden op 1 mei, 29 mei, 26 juni, 24 juli, 21 augustus en 18 september gegeven door Ineke Vonk-Uitgeest. Wilma Eelman vertelt op 15 mei, 12 juni, 10 juli, 7 augustus en 4 september over de geschiedenis, de bewoners en het interieur van het walvisvaarderhuisje. Rondleidingen en lezingen voor groepen van 10 tot 15 personen zijn op aanvraag mogelijk. Aanmelden voor lezingen en groepsbezoek via walvisvaardershuisje@gmail.com en 06-11241438. Kijk ook eens op www.walvisvaardershuisjetexel.nl

Tijdens de openstelling wordt de aandacht gevestigd op de verbondenheid van het huisje met Texelaars van nu en vroeger. Graag komt het bestuur van de stichting in contact met mensen die gegevens hebben over of herinneringen aan 't Walvisvaarders Huisje en/of verhalen kennen over vroegere bewoners. Dat kan via walvisvaardershuisje@gmail.com of 06-11241438 (Annetje Capitain) of een van de overige bestuursleden.

'HET WAS VOOR MIJ LUILEKKERLAND'

Tekst Louise Wolters